

XLVIII

PREMI CREXELLS

DE NOVEL·LA

***Sobre la terra impura* de Melcior Comes guanya el XLVIII Premi Crexells**

***Sobre la terra impura*, la setena novel·la de l'escriptor Melcior Comes, ha estat escollida l'obra guanyadora del Premi Crexells de l'Ateneu Barcelonès, creat l'any 1927, que celebra la seva 48a edició. El jurat ha proclamat aquesta obra com la millor novel·la catalana publicada l'any 2018. Enguany el Crexells celebra el seu 90è aniversari.**

L'escriptor mallorquí ficciona la història d'una nissaga sabatera d'Inca. Una obra realista, psicològica, amb elements policíacs, que sobrevola diversos episodis destacats de la darrera època del franquisme.

A través d'un estil amè, directe i electrizant ens descriu el devenir d'una família poderosa, una desaparició, un secret inconfessable i un escriptor que està disposat a descobrir tota la veritat. Situat en la Mallorca profunda dels empresaris, els contrabandistes i els nous rics, presenta trames familiars, de venjances, enveges i retrets.

L'obra guardonada amb el XLVIII Premi Crexells ha estat escollida pel jurat del Premi Crexells format per **Ada Castells, David Castillo, Jordi Nopca, Marina Porras i Joan Santanach**. Completa el jurat el vicepresident primer de l'Ateneu Barcelonès, **Joan Maluquer**, amb veu però sense vot.

La dotació del premi la conformen una obra de l'artista **Alícia Viñas**, donada pel senyor **Joan Artur Roura i Comas**, i una aportació en metàl·lic de 6.000 €.

La proclamació del guanyador del Premi Crexells es farà avui, 19 de juny, a les 19 hores, en el marc d'un acte festiu i obert a tothom, anomenat la "Revetlla literària".

A més, enguany per a commemorar el 90è aniversari del Crexells s'ha creat una mostra digital per a exposar l'evolució d'aquest guardó pioner. La podeu visitar a: <http://arxiudigital.ateneubcn.org/exhibits/show/90-anys-premi-crexells>

L'obra guanyadora

Sobre la terra impura

Sinopsi:

Un escriptor mallorquí que viu a Barcelona rep l'encàrrec d'escriure la biografia de la Dora Bonnín, una actriu de teatre espaterrant i polèmica que acaba de morir deixant tot un seguit de dietaris íntims. De mica en mica el protagonista anirà descobrint que aquests dietaris amaguen un secret molt fosc que podria desmuntar l'imperi dels Verdera, una família molt poderosa de Mallorca, d'antics falangistes, que es va enriquir fent sabates. La Dora va ser esposa de n'Higini, l'hereu dels Verdera, i casualment el fill de tots dos, en Leo, fou el gran amic d'infantesa del nostre escriptor. Amb aquest

retrobatment inesperat, la seva vida farà un gir que l'obligarà a encarar el seu passat, tan lligat al dels Verdera, en una peripècia que el durà a tastar els límits de fins on estan disposats a arribar per preservar allò que tenen.

Melcior Comes narra una aventura psicològica sobre la manera com entenem el món i a nosaltres mateixos, un retorn als orígens per descobrir un misteri familiar dolorós i terrible, una crònica frenètica dels anys de terror de la Transició. Entre Balzac, Philip Roth i Llorenç Villalonga, l'autor basteix un relat sovint delirant, magnètic, un thriller simfònic que ens arrossega amb la seva llibertat des de les primeres pàgines, una novel·la plena de veus i d'humor negre. Un veritable festí literari.

Biografia

Melcior Comes

(Sa Pobla, Mallorca, 1980) és llicenciat en Dret i en Teoria de la Literatura. Autor de les novel·les *L'aire i el món* (Premi Ciutat d'Elx 2003), *L'estupor que us espera* (Premi Documenta 2004) i *El llibre dels plaers immensos* (Premi Ciutat de Palma 2006). També ha publicat, conjuntament amb altres joves autors, el llibre de pensament *Qui no mereix una pallissa!*. Col·labora a l'Avui, el setmanari Presència i el Diari de Balears. Ha traduït obres d'Honoré de Balzac i Victor Hugo. Ha guanyat el premi Josep Pla per *La batalla de Walter Stamm* (2008) i el Premi Sant Joan de narrativa per *Hotel Indira* (2014) i Premi Crítica Serra d'Or de novel·la.

Acte de celebració i entrega del Premi Crexells

Avui dimecres, 19 de juny, arriba la festa del Premi Crexells a la sala d'actes Oriol Bohigas de l'Ateneu. Una celebració oberta a tothom, anomenada "**La Revetlla Literària**", on es realitzarà la proclamació de l'obra guanyadora del Premi Crexells. Un avançament literari de la revetlla de Sant Joan: amb la coca Crexells, cava, música en viu i la millor novel·la catalana guanyadora de la 48a edició del Premi Crexells.

L'acte comptarà amb la presència del M. Hble. Sr. **Joaquim Torra**, president de la Generalitat de Catalunya.

Per commemorar els 90 anys del guardó, la professora **Mita Casacuberta** exposarà una visió de la "Gènesi i primers passos del Premi Crexells, el Goucourt català".

A continuació, es proclamarà l'obra guanyadora del XLVIII Premi Crexells a càrrec d'un membre del jurat. Seguidament, **Carme Vidal i Huguet**, responsable del servei de publicacions de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, entrevistarà al guanyador. I gaudirem de la música en directe de **Canigó Ensemble**.

Per finalitzar la festa us convidem a degustar la famosa coca Crexells, cava i a gaudir d'una actuació musical en directe del grup **Marina Vinent Trio**, al jardí de l'Ateneu.

90 anys de literatura catalana

Retrat de Joan Crexells.

El naixement del Crexells

El 13 de desembre de 1926 moria a Barcelona, després d'una operació quirúrgica errònia, l'escriptor, filòsof i economista Joan Crexells i Vallhonrat. Assistent assidu de la Penya de l'Ateneu, reunida al voltant de Joaquim Borralleras, els seus amics van quedar desolats. Un any després, tal com va explicar Josep Pla a *La Publicitat*, enmig d'una conversa sobre el prestigiós premi Goncourt, va sortir la idea de crear un guardó que premiés la millor novel·la en català, tant publicada com inèdita.

Article «Avui fa tres anys que moria Joan Crexells», a *La Veu de Catalunya* (11.12.1929).

Un premi sempre polèmic

El dia 13 de desembre de 1928, l'expectació a l'Ateneu era màxima. El jurat del Premi Crexells, format per figures tan prestigioses com Pompeu Fabra –com a president–, Carles Rahola, Josep Maria Lopez-Picó, Agustí Calvet –*Gaziel*–, Josep Maria Junoy, Carles Riba i Just Cabot, com a secretari, havia d'anunciar el guanyador de la primera edició del Crexells. La sorpresa va ser enorme quan es va saber que el Premi Crexells restaria desert.

Primer jurat del premi (1929), asseguts, d'esquerra a dreta, Carles Rahola, Josep Maria Junoy, Pompeu Fabra i Josep Maria Lopez-Picó. Dempeçats, Agustí Calvet, Just Cabot i Carles Riba.

Enllaç a la mostra digital: <http://arxiudigital.ateneubcn.org/exhibits/show/90-anys-premi-crexells>

1. El naixement del Crexells

El 13 de desembre de 1926 moria a Barcelona, després d'una operació quirúrgica errònia, l'escriptor, filòsof i economista Joan Crexells i Vallhonrat. Assistent assidu de la Penya de l'Ateneu, reunida al voltant de Joaquim Borralleras, els seus amics van quedar desolats. Un any després, tal com va explicar Josep Pla a *La Publicitat*, enmig d'una conversa sobre el prestigiós premi Goncourt, va sortir la idea de crear un guardó que premiés la millor novel·la en català, tant publicada com inèdita. El nom de Crexells va sorgir de seguida com un homenatge a l'amic prematurament desaparegut. Cal tenir en compte que la literatura catalana es trobava en aquell moment enmig d'un debat sobre la novel·la, en el qual havien intervingut Josep Maria de Sagarra o Carles Riba, que havia pronunciat a l'Ateneu la polèmica conferència «Una generació sense novel·la».

2. Un premi sempre polèmic

El dia 13 de desembre de 1928, l'expectació a l'Ateneu era màxima. El jurat del premi Crexells, format per figures tan prestigioses com Pompeu Fabra –com a president–, Carles Rahola, Josep Maria Lopez-Picó, Agustí Calvet –*Gaziel*–, Josep Maria Junoy, Carles Riba i Just Cabot, com a secretari, havia d'anunciar el guanyador de la primera edició del Crexells. La sorpresa va ser enorme quan es va saber que el primer Crexells quedaria desert. El jurat va considerar que cap de les obres presentades – entre les quals hi havia *L'home que es va perdre*, de Francesc Trabal; *Cartes de lluny*, de Josep Pla; *Històries de la carn i de la sang*, d'Agustí Esclasans, i *Vida interior d'un escriptor*, de Joan Puig i Ferrer – reunia mèrits suficients per ser premiada, ja que «no s'adaptaven a l'esperit de la Fundació».

La decisió del jurat va provocar un enorme debat en els cercles intel·lectuals i periodístics. Una polèmica que es va aturar quan l'any següent Puig i Ferrer va ser premiat per *El cercle màgic*, que deixava sense premi *Fanny*, de Carles Soldevila, una de les grans favorites.

3. Sota l'òrbita de la Generalitat republicana

La proclamació de la República i la instauració de la Generalitat de Catalunya va suposar un nou impuls per al premi Crexells, que va passar a ser assumit per la Conselleria de Cultura com un premi oficial, juntament amb l'Ignasi Iglésias de teatre i el Joaquim Folguera de poesia. En aquella primera edició sota l'organització de la Conselleria de Cultura, va resultar guanyadora la novel·la *Vida privada*, de Josep Maria de Sagarra. El Crexells consagrava un dels autors més destacats de la seva generació, com havia fet l'any 1930 amb *Laura a la ciutat dels sants*, de Miquel Llor. Un reconeixement que l'any següent obtindria Carles Soldevila amb *Valentina* –després d'haver tornat a ser entre els seleccionats pel jurat l'any 1931 per *Eva*–. El prestigi i la tradició del Crexells van fer que no deixés de celebrar-se ni tant sols amb la suspensió de l'Estatut de resultes dels fets d'Octubre de 1934, que van portar a la presó el president i el govern de la Generalitat de Catalunya.

4. El Crexells durant la Guerra Civil

L'esclat de la Guerra Civil el juliol de 1936 va trastocar el país. L'Ateneu Barcelonès va quedar sota el control de la Generalitat, que nomenà Borralleras com a delegat oficial. El Crexells, però, es va continuar convocant enmig del sagnant conflicte civil, i va servir per reconèixer una nova generació de narradors: l'any 1936 va ser premiat Francesc Trabal –

que havia competit des de la primera edició–, per *Vals*, i l'any següent ho seria Mercè Rodoreda –que també s'hi havia presentat fins aleshores sense èxit–, per *Aloma*. Tots dos, com a plomes compromeses en la defensa del catalanisme i les institucions republicanes, formarien part de l'èxode republicà de 1939. Abans d'això, a finals de 1938 encara s'atorgaria el darrer premi Crexells abans de la caiguda de Barcelona: Noel Clarasó obtindria el guardó amb *Francis de Cer*, una obra que ha restat inèdita i de la qual no es conserva l'original.

5. Una víctima més de la Dictadura

La dictadura del general Franco va suposar l'inici d'un procés de persecució i repressió de la llengua i la cultura catalanes, i el premi Crexells va ser una víctima més de la derrota de 1939.

La memòria del premi, però, va quedar en l'imaginari. L'any 1944, la revista *Destino*, fundada a Burgos per catalans del bàndol franquista, va presentar el Premio Nadal. Tal com explica ell mateix a les seves memòries, Ignasi Agustí, director de la revista i estretament vinculat a l'Ateneu –del qual seria president–, va inspirar-se en el Crexells per impulsar, amb Josep Vergés i Joan Teixidor, un premi que donés a conèixer els nous valors de la narrativa en castellà, i que amb el seu nom homenatjaria Eugeni Nadal, escriptor i cap de redacció de *Destino* mort prematurament, com Crexells, a l'edat de 28 anys. Noms com Carme Laforet, Miguel Delibes, Rafael Sánchez Ferlosio o Lluís Romero formen part de la nòmina de guardonats amb el Nadal, que des d'aleshores es lliura cada 6 de gener.

6. La represa d'un guardó històric

Amb la mort de Franco, els anhels de democràcia i llibertat també van colar-se al palau Savassona. Aquell mateix 1975, Joan Oliver va reivindicar la memòria de Crexells i el premi homònim a la Festa de les Lletres Catalanes, organitzada per Òmnium Cultural. L'any 1978, coincidint amb el quarantè aniversari del darrer lliurament del guardó, Josep Palau i Fabre pronunciava a l'Ateneu la conferència «Crexells i el primer premi literari català». L'any següent, el jove filòsof Norbert Bilbeny guanyava el premi Joan Estelrich amb una biografia de Crexells i tornava demanar la recuperació del premi als diaris. També a la premsa, Josep Ramoneda reivindicava la recuperació del Crexells amb tots els honors. Una iniciativa que la Junta, a proposta de Martí Sans i Orenga, va assumir i portar a terme l'any 1982, amb la celebració de la primera edició del Crexells recuperat, que va guanyar Joan Perucho amb *Les aventures del cavaller Kosmas*.

7. Nous noms, nous temps

La recuperació contemporània del premi Crexells com a guardó a la millor novel·la publicada l'any anterior, amb el prestigi de ser el primer premi modern instituït a Catalunya, ha passat per diverses etapes, en què han resultat guardonats escriptors com Pere Gimferrer, Maria Barbal, Pere Calders, Baltasar Porcel, Jesús Moncada, Miquel de Palol, Miquel Àngel Riera, Jaume Cabré, Robert Saladrigas, Carme Riera, Maria-Mercè Marçal, Joan Francesc Mira, Martí Domínguez, David Castillo, Ferran Torrent, Emili Teixidor, Joan-Lluís Lluís, Vicenç Pagès Jordà o Manuel Baixauli. A partir de 2009, es va intentar implicar el soci en la tria de les obres guanyadores o el vencedor final, sense que aquestes iniciatives acabessin d'arrelar. Finalment, després de la crisi de l'any anterior, en l'edició d'enguany s'ha recuperat un format clàssic, en què és el jurat qui tria els finalistes i n'elegeix el guanyador.

Semblança biogràfica de Joan Crexells

Joan Crexells (1896-1926) va estudiar Comerç, Filosofia i Dret als Estudis Universitaris Catalans i a la Universitat de Barcelona. Un cop acabada la llicenciatura es va traslladar a diverses universitats de França, Alemanya, Anglaterra i Polònia, per tal d'ampliar els estudis. Va ser deixeble d'Eugeni d'Ors a Barcelona i de Rudolf Stammier a Berlín, i va ser amic de Carles Riba i de Josep Maria de Sagarra, entre d'altres personatges rellevants de la cultura catalana.

Llegat de Joan Crexells

L'octubre de 2004 els seus hereus van cedir els fons documentals i bibliogràfics de Crexells a l'Ateneu Barcelonès a canvi de garantir-ne la catalogació, la conservació i la seva difusió.

El llegat està compost de gairebé 400 llibres d'un interès bibliogràfic remarcable perquè es tracta de primeres edicions d'obres filosòfiques i pedagògiques alemanyes, angleses, franceses, catalanes i de tot Europa. Hi ha, entre d'altres, obres de Whitehill, Bertrand Russell o Chesterton. El fons conté, també, premsa de l'època, material fotogràfic del filòsof, documentació personal, expedients acadèmics, correspondència i manuscrits personals.

OBRES GUANYADORES DEL PREMI JOAN CREXELLS

I.	1928	Desert
II.	1929	EL CERCLE MÀGIC de J. Puig i Ferrer
III.	1930	LAURA A LA CIUTAT DELS SANTS de Miquel Llor
IV.	1931	L'HEREU de Prudenci Bertrana
V.	1932	VIDA PRIVADA de Josep M. de Sagarra
VI.	1933	VALENTINA de Carles Soldevila
VII.	1934	LES ALGUES ROGES de M. Teresa Vernet
VIII.	1935	UNA DONA S'ATURA AL CAMÍ d'Ernest Martínez i Ferrando
IX.	1936	VALS de Francesc Trabal
X.	1937	ALOMA de Mercè Rodoreda
XI.	1938	FRANCIS DE CER de Noel Clarasó
<p>Aquest va ser l'últim premi de la primera etapa. Estroncat el Premi l'any 1938 per raons evidents, no es va restablir fins l'any 1982.</p>		
XII.	1982	LES AVENTURES DEL CAVALLER KOSMAS de Joan Perucho
XIII.	1983	FORTUNY de Pere Gimferrer
XIV.	1984	FINS AL CEL de Pau Faner
XV.	1985	PEDRA DE TARTERA de Maria Barbal
XVI.	1986	GAELI I L'HOME DÉU de Pere Calders
XVII.	1987	LES PRIMAVERES I LES TARDORS de Baltasar Porcel
XVIII.	1988	CAMÍ DE SIRGA de Jesús Moncada

XIX.	1989	EL JARDÍ DELS SET CREPUSCLES de Miquel de Palol
XX.	1990	L'ILLA FLAUBERT de Miquel Àngel Riera
XXI.	1991	SENYORIA de Jaume Cabré
XXII.	1992	EL SOL DE LA TARDA de Robert Saladrigas
XXIII.	1993	LA DONA DELS ULLS DE PLUJA de Víctor Mora
XXIV.	1994	DINS EL DARRER BLAU de Carme Riera
XXV.	1995	LA PA SSIÓ SEGONS RENÉE VIVIEN de Maria Mercè Marçal
XXVI.	1996	BORJA PAPA de Joan F. Mira
XXVII.	1997	ESTREMIDA MEMÒRIA de Jesús Moncada
XXVIII.	1998	LES CONFIDÈNCIES DEL COMTE DE BUFFON de Martí Domínguez Romero
XXIX.	1999	EL CEL DE L'INFERN de David Castillo
XXX.	2000	EL COR DEL SENGLAR de Baltasar Porcel
XXXI.	2001	EL MESTRE DE TAÜLL de Joan Agut
XXXII.	2002	SOCIETAT LIMITADA de Ferran Torrent
XXXIII.	2003	PA NEGRE d'Emili Teixidor
XXXIV.	2004	EL DIA DE L'ÓS de Joan-Lluís Lluís
XXXV.	2005	LES AMNÈSIES DE DÉU de Joan-Daniel Bezsonoff
XXXVI.	2006	LA VICTÒRIA DE LA CREU de Miquel M. Gibert
XXXVII.	2007	DORMIR AMB WINONA RYDER d'Edgar Cantero
XXXVIII.	2008	EL PROFESSOR D'HISTÒRIA de Joan Francesc Mira
XXXIX.	2009	ELS JUGADORS DE WHIST de Vicenç Pagès

XL.	2010	EL SOMNI DE FARRINGDON ROAD d'Antoni Vives
XLI.	2011	JO CONFESSO de Jaume Cabré
XLII.	2012	SENSE ALÈ de Josefa Contijonch
XLIII.	2013	DOS TAÛTS NEGRES I DOS DE BLANCS de Pep Coll
XLIV.	2014	LA CINQUENA PLANTA de Manuel Baixauli
XLV	2015	GEGANTS DE GEL de Joan Benesiu
XLVI	2016	CRUI. ELS PORTADORS DE LA TORXA de Joan Buades
XLVII	2017	----- CONVOCATÒRIA SUSPESA -----
XLVIII	2018	SOBRE LA TERRA IMPURA de Melcior Comes